

САНАТОРНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ З ПАТОЛОГІЄЮ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ РОЗЛАДАМИ БІЛІАРНОЇ СИСТЕМИ ІЗ ЗОН РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧАЕС

©Д. В. Козак, О. М. Лавриненко, В. Б. Коваль, І. М. Салайда, В. В. Грушко

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

РЕЗЮМЕ. Робота присвячена вивченню ефективності впливу санаторно-курортної реабілітації за допомогою природних лікувальних факторів та курсу ЛФК на перебіг хронічного некалькульозного холециститу та функціональних розладів біліарної системи у дітей та підлітків з радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Радіоактивне забруднення, хронічний холецистит, дискінезія жовчних шляхів, реабілітація.

Вступ. Хронічна патологія печінки є однією з найгостріших проблем сучасної гастроентерології [1]. В основному вона представлена хронічними гепатитами, на які хворіє 5 % населення планети. В Україні за останні 5 років захворюваність на хронічні гепатити зросла на 76,6 %, поширеність хронічних гепатитів за цей період збільшилась в 2,2 раза [2]. У пацієнтів із хронічними гепатитами існує високий ризик переходу цієї патології в цироз печінки та гепатоцелюлярну карциному [3, 4].

Вивчення особливостей перебігу хронічної патології та функціональних розладів біліарної системи на бальнеологічних курортах присвячена значна кількість досліджень. Разом з тим, питанням фізичної та медичної реабілітації пацієнтів, що проживають на територіях, які зазнали радіоактивного забруднення після аварії на ЧАЕС, приділяється, на жаль, недостатня увага [5].

Мета дослідження – вивчення ефективності фізичної та медичної реабілітації дітей та підлітків, хворих на хронічний некам'яний холецистит та функціональні розлади біліарної системи, із зон радіоактивного забруднення після аварії на ЧАЕС, в умовах санаторію «Медобори», з використанням у лікувальному комплексі місцевих природних факторів (мінеральна вода «Медоборівська», торфоболото) та курсу ЛФК.

Матеріал і методи дослідження. Ми вивчали ефективність фізичної та медичної реабілітації 53 дітей та підлітків із захворюваннями (хронічний некам'яний холецистит) та функціональними розладами (дискінезія жовчних шляхів) біліарної системи, з територій радіоактивного забруднення після аварії на ЧАЕС, головним чином із Рівенської, Київської та Житомирської областей.

У комплекс санаторно-курортного лікування входили: базова терапія середньомінералізованою (5 гр/дм³) хлоридно-натрієво-кальцієво-йодо-бромною, з вмістом мікроелементів Fe, Li, Ag, мінеральною водою «Медоборівська»; дієтичне харчування; морські ванни; озокерито- та пелоїдотерапія (торфо-гальвано-болото); гідропатія (душ циркулярний, підводний душ-масаж); психотерапія та курс ЛФК (запропоновано лікувальну

гімнастику, комплекс вправ, які проводяться при хронічному холециститі та дискінезії жовчних шляхів). Після проведеної лікувальної фізкультури хворим пропонували відпочинок впродовж 20–30 хв, лежачи на лівому боці. Крім цього, для підвищення ефективності лікування рекомендовано було протягом дня хворим самостійно виконувати 3–5 спеціальних вправ, які сприяють відтоку жовчі.

Для оцінки ефективності проведеної реабілітації, окрім фізикальних методів, використовували УЗД, лабораторні (біохімічні), тести – динаміка рівня сіалових кислот, С-реактивного білка (СРБ), холатів, холестерину [6].

Результати й обговорення. Спостерігали позитивну динаміку клінічних проявів: у 91,2 % пацієнтів суттєво зменшилися, за частотою та інтенсивністю, больові та неприємні відчуття у правому підбер'ї (зоні проекції жовчного міхура), в 93,6 % – у гастродуоденальній ділянці, гіркота в роті – у 88,1%, печія, метеоризм – відповідно у 87,8 та 77,9 %.

Про поліпшення стану здоров'я досліджуваних свідчать і дані параклінічних методів обстеження. Під час повторного УЗД наприкінці реабілітаційного курсу у 83,4 % випадків було відзначено лізис потовщення стінок й зменшення розмірів жовчного міхура, підвищення ехогенності його порожнини, розрядка гіпертонусу сфінктера Одді та застою жовчі в екстра- та інтрапечінкових відділах біліарної системи.

Повторні дослідження міхурової жовчі виявило (рис. 1) тенденції до зниження рівня сіалових кислот з (125,08 ± 11,28) до (85,52 ± 9,07) одиниць оптичної щільності (p < 0,01), (СРБ) – з (1,37 ± 0,15) до (0,69 ± 0,57) мЛМ (p < 0,01), росту вмісту холатів з (5,98 ± 0,52) до (7,54 ± 0,56) г/л (p < 0,05), зниження рівня холестерину з (1,20 ± 0,46) до (1,04 ± 0,32) мЛМ (p < 0,05), що зумовило зростання індексу літогенності (співвідношення холатів до холестерину) з 4,98 до 7,25 (p < 0,001).

Наведені показники свідчать про суттєве зменшення активності запального процесу, поліпшення синтезу холестерину в печінці та колоїдного стану жовчі і є об'єктивним доказом ефективності

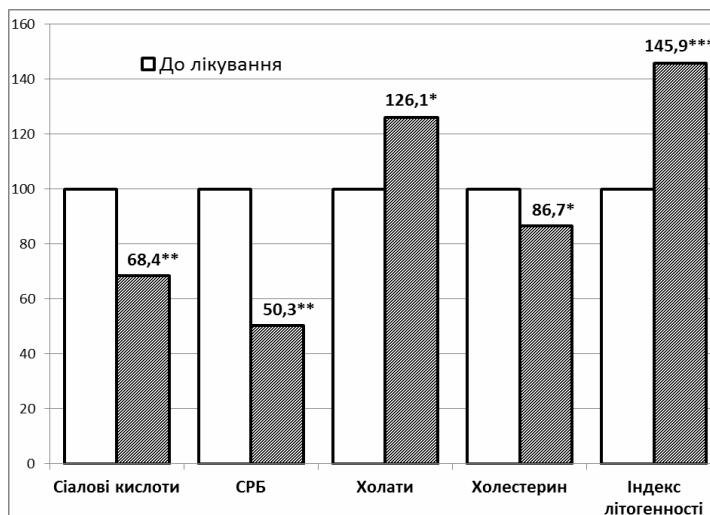

Рис. 1. Динаміка показників міхурової жовчі в ході лікування (у відсотках до вихідного стану) (* – достовірність відмінностей стосовно стану до лікування: * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$).

використання в санаторно-курортній реабілітації дітей та підлітків із хронічним некам'яним холециститом та функціональними розладами біліарної системи (дизкінезії жовчовивідних шляхів) природних лікувальних факторів – мінеральної води «Медоборівська», озокерито-, пелоїдотерапії та запропонованого курсу ЛФК.

Висновки. Позитивна динаміка клінічного перебігу та інструментально-лабораторних тестів у процесі медичної реабілітації, з використанням мінеральної води «Медоборівська», місцевого торфоболота та запропонованого курсу ЛФК, у дітей та підлітків, хворих на хронічний некальк-

люозний холецистит та функціональні розлади біліарної системи, з радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС, вказує на ефективність фізичної і медичної реабілітації зазначеного контингенту хворих в умовах санаторію «Медобори».

Перспективи подальших досліджень.

Санаторно-курортна реабілітація є важливим етапом у комплексі лікувально-профілактичних заходів стосовно пацієнтів із хронічними запальними захворюваннями та функціональними розладами біліарної системи і може бути використаною для лікування хворих із даною патологією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сімейна медицина / За ред. В. Б. Гощинського, Є. М. Стародуба. – Тернопіль : ТДМУ, 2005. – 810 с.
2. Хвороби органів травлення (діагностика і лікування) / Григор'єв П. Я. [та ін.] – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 448 с.
3. Окорочков А. Н. Лечение болезней внутренних органов / А. Н. Окорочков. – Т. 1. – М. : Мед. Лит., 2001. – 560 с.
4. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / За ред. д.м.н., проф. Ю. М. Мостового. – 7-е вид., доп. і перероб. – Вінниця, 2005. – 479 с.

5. Корнєєв Б. І. Реабілітація хворих на хронічний калькульозний холецистит із використанням мінеральної води Збручанського родовища / Б. І. Корнєєв // Актуальні питання реабілітації гастроентерологічних хворих. – Чернівці, 1996. – С. 175–177.

6. Чумак Я. П. Реабілітація ликвидаторов аварії на ЧАЭС в условиях курорта «Миргород» / Я. П. Чумак, Э. В. Бован, Р. В. Луценко // Физические лечебные факторы в медицинской реабилитации. – Одеса, 1996 – С. 204. – 205.

SANATORIUM REHABILITATION OF CHILDREN AND ADOLESCENTS WITH DISORDERS AND FUNCTIONAL DISORDERS OF THE BILIARY SYSTEM FROM ZONES OF RADIOACTIVE CONTAMINATION OF CHERNOBYL ACCIDENT

©D. V. Kozak, O. M. Lavrynenko, V. B. Koval, I. M. Salayda, V. V. Grushko
SHEI «Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of the MPH of Ukraine»

SUMMARY. The article deals with study of the effectiveness of sanatorium rehabilitation using natural healing factors and exercise course on the course of chronic non-calculous cholecystitis and biliary system functional disorders by children and adolescents from radioactively contaminated areas of Chernobyl accident.

KEY WORDS: radioactive contamination, chronic cholecystitis, biliary dyskinesia, rehabilitation.

Отримано 11.03.2015